

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 51.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Илази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

НАШ ПРИЈАТЕЉ НЕКЉУЖЕВ.

Комедија у 5 чинова и шест слика, од Александра Ивановита Паљма.

Још у прошлој десетини овога века била је руска литература на западу слабо позната. Где-где би се спорадично појавио по који превод, или шире читалачка публика није марила за „севернога варварина“. Једини је Тургењев већ пре десет година имао на западу среће, али не једино с тога, што је био један од највећих европских писаца, него више с тога, што је умео руски живот у неку руку свезати са западним животом у својим новелама и романима, па су његова дела била не само производи народне руске књижевности, него à priori неки посредници између западне и источне културе, између западног и великог источног света. Међу тим, од потоњих десет година, после рата руско-турскога, почеше поједини западни књижевници више превађати с руског језика и свраћати пажњу своје публике на грандиозне творевине рускога духа, и од тога времена почиње формална поплава руске белетристике на западу.

Од тога времена не чита се више једини Тургењев, него је на западу једнако познат и Достојевски и Толстој и Гончаров — да споменем само пајславнија имена. Западни свет, упознавши се с тим генијима, био је не само изненађен, него и одушевљен, јер је увидео, да у Русији постоји реалистичан роман, до савршенства развијен, у исто доба, док на западу још критичари расправљају питање о затратку, што га роман има испуњавати, и о целима, за којима има тежити. Данас већ има руски роман на западу мало не то-

лико читалаца, колико и у Русији, те се нова руска дела с оноликим одушевљењем превађају, с коликим се изворна у самој Русији примају.

Руски роман отворио је западу нов свет, јер је Русија читав свет, који се кроз столећа другчије развијао него запад, па су и резултати тога развитка сасвим другчији него на западу. Но у колико се живот народа рускога, приказиван у руским романима, разликује од живота западних народа, те на западњака утиче као новина, често и непојмљива, у толико је опет мало не у свима руским романима један елеменат, који је сасвим појмљив западњаку, те на њега неодољиво утиче.

То је више или мање истицана тежиња за слободом индивидуалном и политичком; борба за човечије достојанство и самоопредељење; настојање око напретка.

Не траже сви писци слободу, устав, шта више ни културу западну. Но сви траже препород рускога друштва; сви желе, да нестане деспотизама и да се дође до државне форме, која неби сметала слободном индивидуалном кретању и народном напретку, који се неби имао састојати у простом подражавању запада, него би се имао на психичним и карактерним својствима народа оснивати, а западна култура имала би се примењивати у толико, у колико може прећи у крв и сок народу.

Тај елеменат руских романова готово привлачи западног читалаца, јер му пред очи износи опреку западне и руске културе, а уз то га готово задивљује

грандиозна вештина руских великих романсијера у карактерисању.

Није чудо, што у великој Русији има великих и оригиналних карактера, аље доказ женијалности руских романсијера што такве карактере умеју приказивати невиђеном вештином. Баш тој њиховој женијалности имају највише захвалити, што им се дела на западу толико читају; у Немачкој, па пример, толико, да се већ критичари туже, како немачка публика у потоње време „гута“ руске романе, док за немачке слабо мари.

Алу нису Руси само у роману велики. И њихова драматургија, премда млада, има већ таквих дела, која се могу натицати с најбољим плодовима западњачке драматургије, па и ако има великих запрека пренапању руских драматских дела на западне позорнице, доћи ће ишак време, те ће тих запрека силом прилика нестати, и западни свет биће тим делима можда једнако изненађен, као и руским романима.

Истина, у руским драмама огледа се руски оригинални живот још боље него у романима, па су често у поводу прецизније драматске концепције западњаку много мање разумљиве, него роман, ком је на диспозицију широко описивање и детаљно карактерисање, али је зато у њих толико правог драматског живота, толико битног драматског елемента, да на гледаоца морају неодољиво утицати и онда, кад му тенденција драматичара није по вољи, кад му суштина поједињих карактера није симпатична, кад му безобзиран реализам приказивања није по ћуди.

Човек се мора заиста често срдити на ту реалистичну безобзирност руског драматичара, али га она и нехотице привлачи; он је спреман писца укорети, што му је тако мало стало до живаца гледаочевих, али му у исти мах мора признати, да приказује прави руски живот, те да утиче на гледаоца у оном правцу, који је имао на уму, пишући драму. Од туда

толик успех руске драме у самој Русији; од туда њезин велики народно-културни значај код куће; од туда толика важност руске позорнице у новије време, која се може поносити драматичарима, какви су А. Н. Островски, А. Писемски, А. Шотјехин, А. Ј. Паљм, Г. Гњедић, Ј. Спажински, В. Крилов (Александров) и др.

А. И. Паљм, аутор „Старога племића“, „Просветитеља“, „Грешнице“ и др., особито се истакао својом драмом: „Наш пријатељ Некљужев“, која му је име разгласила и у нашој монархији, кад је пре две године изнесена на чешку позорницу.

Готово у свима својим драмама приказује он руско друштво по варошима, али у том друштву он тражи и карактере, који су на нивоу сељака; који; премда културно напреднији, нису заборавили на традиције свога рода и сталежа; којима, су поштење и простодушна искреност, уз енергију у одлукама и раду, вођице живота.

Тако он у својим драматским сликама приказује мешавину варошког и сеоског друштва; опреке између варошке покварености и сеоског традиционалног поштења, које се оснива на искреној вери у бога и у вечност душе.

Укрштање и опреке таких струја интелектуалног и душевног живота приказује се и у „Нашем пријатељу Некљужеву“.

Садржај Паљмове драме може се брзо исприповедати, јер ту нема заплета, нема испрекрштавања измајсторисаних догађаја, нема ни самосталних епизода; све тече природно, строго логички, досљедно и једноставно; драма је проста слика друштвене-породичне сцене из рускога живота.

Некљужев је благајник неке велике банке. Он живи сјајно, раскошно. Има богато уређен стан и летњиковац. Углађен је, фин човек, који својом љубазношћу све придобија. Он воли друштва, те их и прима у својој вили, па с тога и њега поштују и воле. Сви га зову својим пријатељем. Од куда му богатство? То нико

право пезна и не мари да сазна, но ко хоће да чује и верује, може чути, да је недавно учинио на купљену тек срећку велик згодитак. И у кући богата трговца Лапћева много се говори о њему, јер Некљужев, и ако ретко одлази у ту кућу, радо се врзе око лепе Наташе, лапћеве кћери. И она као да се интересује за њега, премда то таји, те иже да иде

на његов позив у његову вилу, и ако то њезин отац и њезина тетка, генералова удовица Адвоча Мироновна Феђихинова жели. На похвале о Некљужеву, што их из разних уста чује, она увек зна штошта приметити, као да сумња о његовој искренисти. На послетку се ипак даде наговорити, па ће сутра поћи с оцем к Некљужеву. (1 чин.)

(Свршиће се)

ЛИСТИЋИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Управни одбор „друштва за српско народно позориште“) државо је 28. декембра о. г. своју седницу, у којој је фискал друштвени Др. Илија Вучетић поднео извештај о дужницима, које је опоменуо да плате дужне камате на обвезнице за чланство. Репено је, да се предложи скушитини друштвеној, да се њих 15-рица бришу из чланства, који од много година дугују камате и који су или помрли или материјално осиромашили тако, да се дуг не може наплатити. Неки ће се тужити ради дужних камата, а чланови из Вршица и Земуна позваће се још један пут преко тамошњих повереника друштвених да своје дугове намире. — Узет је на знање извештај, да изасланици управнога одбора и позоришне дружине нису због вејавице и сметова могли отићи 19. децембра о. г. у Београд на прославу 25-годишњице глумовања Милоша Цветића и да су јубилара бројавом поздравили. Од стране управнога одбора послан је М. Цветићу као дар сребрн дивит и перо са прибором у кутији са натписом, а од стране позоришне дружине сребрни венац такођер са згодним натписом. — Са захвалношћу примљен је прилог од 7 фор. 28 нов. из ковчежика „Арапин“, који се налази у чиници код Тоне Мартонешког. — По жељи г. Јована Грчића вратиће му се његова слика из народног живота под насловом „Каврга“ и издаће му се тантријема, која му као чиници припада за досадања два приказа у Вуковару и Н. Саду. — Драма у 2 раздела с насловом: „Брак под морање“ од неизвестног писца издана је на оцену секретару друштвеном Сави Петровићу. — Глумица грађица Ленка Хачићева, која је 17 година глумовала у српском позоришној дружини, јавља, да иступа из дружине, да се повлачи у приватан живот и да ће 29. декембра последњи пут ступити на

позорницу. — Узет је на знање извештај Дра Јована Вујића, повереника друштвеног у Сомбору, да је тамо склоњен месни одбор позоришни. Исти повереник умољен је, да с тамошњим месним одбором учини све нужне припреме за позориште, које ће после Новог Сада отићи у Сомбор, те му је послана концепција за представе и уговор за позоришну дворану. — Утврђен је репертоар до Богојављења, када ће бити последња представа. Тај репертоар доносимо на другом месту. — Одлучено је, да позоришна дружина добија шест корисница преко године и одређена је перцентуална мера, по којој ће се те кориснице према плати делити међу поједине глумце.

(Ред позоришних представа.) У петак 1. јануара први пут: „Свекрва“. Шаљива игра у 1 чину, од М. Калића. — Пре тога: „Пркос“. Шаљива игра у 1 чину, с певањем, од Р. Бенедикса, за српску позорницу прерадио Др. Ј. Андрејевић, музика од А. Максимовића.

У недељу 3. јануара: „Пут око земље за осамдесет дана“, са предигром: „Онклада за милион.“ Глума са певањем, играњем, провалама у 5 раздела и 14 слика, написао А. Д'Енери и Жил Верн, превели Милер и Бадалић, за нашу позорницу инсценисао редитељ В. Миљковић. Музика од Ф. Супе-а. (Са спуштеним ценама).

У понедељник 4. јануара: „Чаша воде“. Хисторијска шаљива игра у 5 чинова, написао Е. Скриб. (Пре поласка позоришне дружине на пут претпоследња представа)

У среду 6. јануара у корист позоришне дружине први пут: „Марија кљи пуковније“. Шаљива игра у 2 раздела, по Бајару прерадио Фридрих Блум, превео Спиро Димитријевић, музика од А. Доницетија. (Последња представа пре поласка позоришне дружине на пут.)

Издaje управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

32. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 22.

У НОВОМЕ САДУ У СРЕДУ 30. ДЕЦЕМБРА 1887.

БИБЛИОТЕКАР.

ШАЉИВА ИГРА У 4 ЧИНА, НАПИСАО Г. ПЛ. МОЗЕР, ПРЕВЕО Т. ГАЛАЦ. (РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Мерсленд, властелин	Милојевић.
Едита, његова кћи	М. Максимовићева.
Хери Мерсленд, његов синовац	Марковић.
Ева Вебстерова, едитина другарица	С. Миљковићка.
Сара Гилдернова, гувернанта код Мерсленда	Ј. Добриновићка.
Мекдонелд	Лукић.
Лотер Мекдонелд, његов синовац	Димитријевић.
Леон Армандал, центлмен	Васиљевић.
Џибсон, кројач	Добриновић.
Диксонова, лотарева домаћица	Т. Лукаћка.
Роберт, библиотекар	Бакаловић.
Џон, мерслендов послужитељ	Врга.
Трип, комисионар	Кестерчанек.
Послужитељ са жељезнице	Живковић

Прва се радња догађа у Лондону, друга, трећа и четврта у мерслендовом двору.

У петак 1. јануара први пут: „СВЕКРВА“. Шаљива игра у 1. чину, од Мите Калића. — Пре тога: ПРКОС“. Шаљива игра у 1 чину, с певањем, од Р. Бенедикса, за српску позорницу прерадио Др. Ј. Андрејевић, музика од А. Максимовића.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. dt. fiz.)